

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน¹

กัณตถน นุชนิยม²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ตลอดจนอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้ความคิดที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีของศาลทหารให้ออนคดียู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม โดยศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารในต่างประเทศและประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหาร รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตอำนาจของศาลทหาร ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารทั้งในเวลาปกติ และในเวลาไม่ปกติ โดยคำนึงถึงหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เพื่อให้บุคคลที่อยู่ในขอบเขตอำนาจศาลทหารด้วยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดบางประการของพลเรือนได้รับความคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคในการอำนวยความยุติธรรม เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมการลงนามและให้สัตยาบันไว้แล้ว

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติกฎหมายให้ความผิดบางประการของพลเรือนอยู่ในขอบเขตอำนาจศาลทหาร ยังคงมีปัญหาทางกฎหมาย และไม่สอดคล้องกับหลักการต่างๆ ตลอดจนกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง โดยสรุปประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาตุร ศิริยุทธ์วัฒนา และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิล สิริพิทุร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรหม อินทรมย์พรชัย

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจศาลทหารในคดีความผิดของพลเรือน ภายใต้ประกาศใช้กฎอัยการศึกและประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

การที่ คสช.ใช้อำนาจอธิปไตยและผู้มีอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึก โดยให้อำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 7 อันเป็นเหตุให้ศาลทหารมีบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือนโดยเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 36 ซึ่งในเวลาปกติ หรือในเวลาที่มีประเทศมีความสงบสุข ราบรื่น ไม่มีสงคราม ไม่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกและไม่มีการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เพราะความจำเป็นที่จะต้องรักษาสถานการณ์ของบ้านเมือง ซึ่งเกิดความไม่สงบ ศาลทหารในเวลาปกติมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา³ ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด ทำให้เกิดการใช้การตีความอันให้บุคคลที่เป็นพลเรือนเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารได้ โดยให้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร มาตรา 16 (7) บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า บุคคลดังกล่าวที่ต้องถูกจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาลตามคำสั่งของศาลทหารได้กระทำความผิดอาญาจะต้องโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำทหาร ผู้ที่ถูกกักตัวไว้เพื่อสอบถามตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็นราชศัตรูหรือได้ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับขอบเขตอำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน ถือเป็นการดำเนินงานที่เข้าซ้อนทับกับการพิจารณาพิพากษาคดีตามเขตอำนาจของศาลยุติธรรมในคดีอาญาทั้งสิ้น แม้ว่าหลักนิติรัฐจะมีข้อยกเว้นการใช้อำนาจในสถานการณ์ไม่ปกติ ประกอบกับตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางการเมืองได้บัญญัติเกี่ยวกับยามเกิดภาวะฉุกเฉินฉุกเฉินคุกคามความอยู่รอดของชาติ อาจระงับพันธะตามกฎหมายได้⁴ แต่การที่จะเข้าข้อยกเว้นหรือระงับไว้จะต้องมีเหตุอันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะรักษาความสงบสุขเรียบร้อย และความอยู่รอดของชาติเป็นสำคัญ โดยประเทศไทยได้ให้ขอบเขตอำนาจศาลทหารไว้ทั้งเวลาปกติ และเวลาไม่ปกติ ซึ่งศาลทหารในเวลาไม่ปกติเกิดขึ้นได้ด้วยการประกาศใช้กฎอัยการศึกของผู้มีอำนาจ อีกทั้งศาลทหารประกอบไปด้วยตุลาการที่เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาและการแต่งตั้งการดำรงตำแหน่งของฝ่ายทหาร ทั้งอยู่ในสังกัดกระทรวงกลาโหม ย่อมทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาจมีการแทรกแซง และขัดกับหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และเมื่อ

³ ฤชา ไกรฤกษ์, การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2560), หน้า 13.

⁴ จริญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน : ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2559), หน้า 349.

ได้เปรียบเทียบกับระบบศาลทหารของต่างประเทศด้วยแล้ว การที่ศาลทหารจะมีอำนาจเหนือบุคคลที่เป็นพลเรือนได้ต้องอยู่ในสถานะการณ์การสงครามและการรบ เท่านั้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับการห้ามอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และการประกาศใช้กฎอัยการศึก มาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

ในระหว่างการใช้ประกาศกฎอัยการศึก คสช. ได้ออกประกาศ คสช. ฉบับที่ 37/2557 เรื่อง ความผิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร และ ฉบับที่ 38/2557 เรื่อง คดีที่ประกอบด้วยการกระทำหลายอย่างเกี่ยวโยงกันให้อยู่ในอำนาจของศาลทหารและฉบับที่ 50/2557 เรื่อง ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรม เครื่องกระสุนปืนหรือวัตถุระเบิดที่ใช้เฉพาะแต่การสงคราม ดังนั้น บรรดาความผิดต่างๆ ที่อาจเกิดจากพลเรือนหรือบุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหาร จึงต้องอยู่ในอำนาจของศาลทหารเท่านั้น โดยศาลทหารในเวลาไม่ปกติมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างเด็ดขาดและเป็นศาลชั้นเดียว ซึ่งเมื่อมีการพิจารณาพิพากษาคดีแล้วให้อือเป็นที่สุดและห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งเป็นไปตามตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสองคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา เมื่อกฎหมายได้กำหนดเป็นข้อห้ามในการอุทธรณ์บรรดาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา และไม่สอดคล้องตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและสิทธิทางการเมือง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การบริหารกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความเหมาะสมเรียบร้อย มีความเสมอภาค และบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ข้อ 14 บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญาย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย⁷

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับระบบศาลทหารของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งได้มีแบ่งประเภทของศาลออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ศาลทหารในเวลาปกติ และศาลทหารในเวลาไม่ปกติ แต่อย่างไรประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้กำหนดขอบเขตบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่ชัดเจน ทั้งในเวลาปกติและในเวลาสงคราม ยังคงมีศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารชั้นอุทธรณ์ และศาลทหารชั้นฎีกา และประเทศฝรั่งเศส หากบุคคลที่ถูกคำพิพากษาของศาลทหารประเทศฝรั่งเศสพิพากษาในเวลาสงคราม สามารถที่อุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลฎีกาได้ จึงทำให้เห็นว่าไม่มีประเทศใดที่อยู่ในสถานะการณ์สภาวะสงคราม แล้วห้ามให้บุคคลที่ได้กระทำความผิดอุทธรณ์หรือฎีกา ดังนั้น บุคคลใดที่ได้กระทำความผิดไม่ว่าจะอยู่ในสถานะการณ์ใดย่อมสามารถได้รับการอำนวยความยุติธรรมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

⁷ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอราวัณการพิมพ์, 2546), หน้า 44.

3. ปัญหาเกี่ยวกับความผิดที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีของศาลทหารให้ออนคดียุติในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

การที่หัวหน้า คสช. ได้ใช้อำนาจในฐานะรัฐอธิปัตย์ ประกอบกับอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ได้รับรองความชอบด้วยกฎหมาย โดยออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 9/2562 เรื่อง การยกเลิกประกาศ คำสั่ง และคำสั่งหัวหน้า คสช. บางฉบับที่หมดความจำเป็นการกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลทหาร พร้อมกำหนดให้บรรดาการกระทำความผิดตามประกาศ และคำสั่งหัวหน้า คสช. ไม่ว่ากระทำความผิดก่อนหรือหลังคำสั่งนี้ใช้บังคับให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม ส่วนคดีที่อยู่ในชั้นศาลทหารให้ออนคดียุติไปยังศาลยุติธรรม แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงกระบวนการพิจารณาที่ทำไปในศาลทหารก่อนวันที่คำสั่งนี้ใช้บังคับ และให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมต่อไป นั้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามหลักนิติรัฐ โดยมีหลักที่สำคัญเกี่ยวกับการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการไว้อย่างเด็ดขาด เพื่อให้ถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน ให้สามารถควบคุม ตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกัน เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง⁶ แม้ว่าการที่หัวหน้า คสช. จะใช้อำนาจของรัฐอธิปัตย์ ประกอบกับรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองความชอบตามกฎหมายไว้ก็ตาม การโอนคดีความผิดที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีของศาลทหารให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม อาจมองว่าเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ตลอดจนเป็นการคืนสิทธิเสรีภาพของประชาชนกลับคืนมาสู่สถานะเดิม แท้จริงแล้วคำสั่งดังกล่าวเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น เนื่องจากพลเรือนหรือประชาชนที่ถูกดำเนินคดีต่อศาลทหารก่อนวันที่มีคำสั่งนี้ กระบวนการพิจารณาคดีต่างๆของศาลทหารที่ได้ดำเนินการกับประชาชนยังคงอยู่ เพียงโอนอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีกลับสู่กระบวนการปกติต่อศาลยุติธรรมเท่านั้น โดยศาลยุติธรรมก็ยังต้องยึดสำนวนการ สืบพยาน สอบสวน ของอัยการทหาร ที่ได้ดำเนินการมาแล้วประกอบการพิจารณาอยู่ดี เท่ากับว่าการโอนคดีความผิดที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีของศาลทหารให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม เป็นเพียงการเปลี่ยนมือการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น และยังเป็นการแทรกแซงอำนาจผู้พิพากษา และความเป็นอิสระของผู้พิพากษา โดยให้พิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในความดูแลของตุลาการศาลทหารต่อไป ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาไว้มาตรา 188 วรรค 2 “ผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง” และกีดกันระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 ได้บัญญัติให้ คณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระและเป็น

⁶บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547), หน้า 25-26.

กลางอีกด้วย อีกทั้งเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ปรากฏว่าไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายการโอนและการเรียกคืนสำนวนคดีในศาลทหารแต่อย่างใด จึงทำให้เกิดปัญหาความรับผิดชอบในการจ่ายสำนวนโอนคดีในศาลนั้นๆ ว่าตุลาการพระธรรมนูญในศาลนั้นๆ บุคคลใดเป็นเจ้าของสำนวนและเป็นผู้ดูแล ซึ่งเมื่อได้เปรียบเทียบกับศาลยุติธรรมแล้ว ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันในกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม ซึ่งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายสำนวนคดีให้แก่องค์กรผู้พิพากษาเพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามบทบัญญัติมาตรา 32 และมาตรา 33 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 และในกรณีที่ศาลทหารในเวลาไม่ปกติได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว คดีเหล่านั้นจะไม่สามารถใช้สิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาในศาลยุติธรรมได้ ย่อมเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของพลเรือนที่ถูกศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ซึ่งมีศาลเพียงชั้นเดียวและถือว่าคำพิพากษาถึงที่สุด

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 279 ได้รับรองบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้มีผลใช้บังคับ โดยชอบด้วย รัฐธรรมนูญนี้ต่อไป ซึ่งการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งเหล่านั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อให้ตราเป็นพระราชบัญญัติเท่านั้น หรือใช้อำนาจทางบริหาร ในการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่ง นายกรัฐมนตรีหรือมติดคณะรัฐมนตรีเท่านั้น โดยปกติแล้ว การกระทำการใดๆ ของคณะรัฐมนตรี หรือฝ่ายบริหารจะกระทำได้โดยอาศัยอำนาจการออกกฎหมาย เพื่อยกเลิกแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติต่างๆ จำต้องตรากฎหมายออกเป็นพระราชกำหนด หรือพระราชกฤษฎีกา แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ กลับบัญญัติไว้เพียงแต่คำสั่ง นายกรัฐมนตรีหรือมติดคณะรัฐมนตรี ในการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่ง คสช. ซึ่งสถานะฝ่ายบริหารที่ออกคำสั่งหรือมติดคณะรัฐมนตรี เป็นการดำเนินการของฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารราชการแผ่นดินโดยปกติ และเป็นการบริหารฝ่ายปกครองให้ตอบสนองนโยบายของรัฐ ดังนั้น หากในอนาคตนายกรัฐมนตรีออกคำสั่ง หรือมติดคณะรัฐมนตรี โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัตินี้ ที่เกี่ยวกับแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ย่อมอาจเป็นการกระทำที่สืบทอดในฐานอำนาจของรัฐธรรมนูญ โดยความชอบตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักนิติรัฐที่มีวัตถุประสงค์หลักในควบคุมและจำกัดการใช้ อำนาจของรัฐไม่ว่าโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารให้อยู่ภายใต้ขอบเขตที่ไม่สามารถก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินกว่าเหตุได้

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายของพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 7 วรรคแรก จากเดิมเป็น

“มาตรา 7 วรรคแรก ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างปกติ เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาศึก และผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกมีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก และในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึกตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัติ เฉพาะคดีที่เกี่ยวกับความผิดอาญาทหารและการประกาศใช้กฎอัยการศึกในสถานะสงครามเท่านั้น”

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 36 วรรคแรก จากเดิมเป็น

“มาตรา 36 วรรคแรก ในเวลาไม่ปกติ คือ ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงคราม หรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติคงพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามอำนาจ แต่ถ้าผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ประกาศ หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เฉพาะคดีที่เกี่ยวกับความผิดอาญาทหารและการประกาศใช้กฎอัยการศึกในสถานะสงคราม ก็ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามประกาศหรือคำสั่งนั้นได้ด้วย”

3. ควรยกเลิกบทบัญญัติกฎหมายของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 (7) “บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย”

4. ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสอง จากเดิมเป็น

“มาตรา 61 วรรคสอง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ โจทก์ จำเลย ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในห้าวัน ทั้งนี้ นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง

ศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ตามมาตรา 40 และมาตรา 43 อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในหนึ่งวัน ทั้งนี้ นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง ”

5. ควรยกเลิกบทบัญญัติกฎหมายของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 279 “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไปตาม มาตรา 265 วรรคสอง ไม่ว่าจะเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิก หรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย”

5. คอรัยกลีกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 9/2562 เรื่อง การยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ บางฉบับที่หมดความจำเป็นการกำหนดให้คดีอยู่ในอำนาจของศาลทหาร

อีกทั้ง ควรมีมาตรการการแก้ไขเยียวยาต่อพลเรือนที่ได้รับผลกระทบต่อการประกาศ หรือคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของพลเรือน โดยให้พลเรือนมีสิทธิทบทวนคำพิพากษา อุทธรณ์และฎีกา ที่ศาลทหารเวลาไม่ปกติมีคำพิพากษาเป็นที่สุดแล้ว และเพื่อเป็นการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของพลเรือนที่ถูกดำเนินคดีในขอบเขตอำนาจของศาลทหาร ควรให้ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษาดำเนินคดีใหม่ทั้งหมด ตลอดจนให้ค่าชดเชยเยียวยา ค่าเสียหายกับพลเรือนที่ถูกจับกุมที่ไม่ได้รับสิทธิปล่อยตัวชั่วคราวภายใต้การดำเนินคดีของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิ

มนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1,

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอราวัณการพิมพ์, 2546.

จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน : ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม.

กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2559.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ ในฐานะ”เกณฑ์”จำกัดอำนาจ.

กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2561.

ฤชา ไกรฤกษ์. การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2560.